Canon de rugăciune la praznicul Schimbării la faţă a Domnului (2)

(s.v. 6 august / s.n. 19 august)

Schimbarea la faţă a Domnului, Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos (s.v. 6 august / s.n. 19 august):

https://www.academia.edu/43903935/Schimbarea_la_Fa%C5%A3%C4%83_a_Domnului_Dumnezeului_%C5%9Fi_M%C3%A2ntuitorului_nostru_Iisus_Hristos_6_august_

https://archive.org/details/schimbarea-la-fata

****

Materiale despre Schimbarea la faţă a Domnului:

https://independent.academia.edu/emystea/Schimbarea-la-Fa%C5%A3%C4%83-a-Domnului

https://archive.org/details/@steaemy?query=Schimbarea+la+fa%C5%A3%C4%83+a+Domnului

https://www.slideshare.net/steaemy1/search_my_uploads?type=&new=&q=fa%C5%A3%C4%83+a+Domnului

&&&

facere a lui Ioan Damaschin

Troparul Schimbării la faţă a Domnului, glasul al 7-lea: Schimbatu-Te-ai la faţă în munte, Hristoase Dumnezeule, arătând ucenicilor Tăi slava Ta pe cât li se putea, strălucească şi nouă, păcătoşilor lumina Ta cea pururea fiitoare, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Dătătorule de lumină, slavă Ţie.

Cântarea 1

Irmos: Apa trecând-o ca pe uscat şi din răutatea Egiptului scăpând israeliteanul, grăia: Mântuitorului şi Dumnezeului nostru să-I cântăm.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Moise, ca un prooroc, văzând în mare şi în nor şi în stâlp de foc de demult slava Domnului, a grăit: Mântuitorului şi Dumnezeului nostru să-I cântăm.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Ca şi cu o piatră cu trup îndumnezeit acoperindu-se, văzând pe Cel Nevăzut, Moise văzătorul de Dumnezeu a grăit: Mântuitorului şi Dumnezeului nostru să-I cântăm.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Tu în Muntele Legii şi în Tabor ai fost văzut de Moise, în nor de demult, iar acum în Lumina Dumnezeirii celei neapropiate.

Catavasie: Cruce însemnând Moise cu toiagul, Marea Roşie o a despărţit lui Israel celui ce cu piciorul o a trecut; iar de-a curmezişul lovind-o, a împreunat-o împotriva carelor lui Faraon, înscriind deasupra nebiruita armă. Pentru aceasta, lui Hristos, Dumnezeul nostru, să-I cântăm, că S-a prea slăvit.

Cântarea a 3-a

Irmos: Doamne, cel ce ai făcut cele de deasupra crugului ceresc şi ai zidit Biserica, Tu pe mine mă întăreşte în dragostea Ta, că Tu eşti marginea doririlor şi credincioşilor întărire, Unule, Iubitorule de oameni.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Slava ce a umbrit mai dinainte în cort şi cu Moise sluga Ta a vorbit, a fost, Stăpâne, chipul Schimbării Tale la faţă, al celei ce a strălucit în chip de negrăit în Tabor.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Suitu-s-au împreună cu Tine, Cuvinte Unule-Născut prea înălţate, cei trei apostoli aleşi, în Muntele Taborului. Şi acolo au stat împreună Moise şi Ilie ca nişte slugi ale lui Dumnezeu, Unule, Iubitorule de oameni.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Dumnezeu Desăvârşit fiind, Om Desăvârşit S-a făcut cu toată Dumnezeirea amestecând omenirea în faţa Sa. Pe Acesta în două fiinţe L-au văzut Moise şi Ilie în Muntele Taborului.

Catavasie: Toiagul spre închipuirea Tainei se primeşte, căci cu odrăslire a ales preot iar Bisericii, celei mai înainte neroditoare, acum a înflorit lemnul Crucii, spre putere şi spre întărire.

Cântarea a 4-a

Irmos: Din Trupul Tău, razele Dumnezeirii au ieşit, pentru prooroci şi pentru apostoli pentru aceasta, ucenicii cei aleşi, cântând, au grăit: Slavă puterii Tale, Doamne.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Cel ce ai păzit nevătămat Rugul cel ce se împărtăşise cu focul, Ţi-ai arătat, Stăpâne, Trupul cel dumnezeieşte strălucitor lui Moise celui ce cântă: Slavă puterii Tale, Doamne.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Ascunsu-s-a de razele Dumnezeirii soarele cel simţitor, dacă Te-a văzut pe Tine schimbat la faţă, în Muntele Taborului, Iisuse al meu. Slavă puterii Tale, Doamne.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Foc fără materie a fost văzut nearzând materia trupului, precum Te-ai arătat, Stăpâne, lui Moise, apostolilor şi lui Ilie, unul din două, în două Firi Desăvârşit.

Catavasie: Auzit-am, Doamne, Taina rânduielii Tale, înţeles-am lucrurile Tale şi am prea slăvit Dumnezeirea Ta.

Cântarea a 5-a

Irmos: Pentru ce m-ai lepădat de la Faţa Ta, Cel ce eşti Lumină neapusă şi m-a acoperit întunericul cel străin pe mine păcătosul? Ci, Te rog întoarce-mă şi la lumina poruncilor Tale îndreptează căile mele.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Limba cea ritoricească nu poate să spună măririle Tale. Că Tu, Cel ce ţii viaţa şi stăpâneşti moartea, ai pus de faţă în Muntele Taborului pe Moise şi pe Ilie, care au mărturisit Dumnezeirea Ta.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Cel ce ai zidit cu mâini nevăzute pe om, după Chipul Tău, Hristoase, ai arătat Frumuseţea cea dintâi a Chipului Tău în făptură, nu ca în închipuire, ci aşa cum eşti după Fiinţă: Dumnezeu fiind şi Om.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Amestecându-Te fără amestecare, ne-ai arătat nouă, Cărbunele Dumnezeirii, cel ce arde păcatele şi luminează sufletele în Muntele Taborului, unde ai făcut pe Moise şi pe Ilie şi pe cei aleşi dintre ucenici să se minuneze.

Catavasie: O, de trei ori fericite Lemn, pe care s-a Răstignit Hristos, Împăratul şi Domnul. Prin care a căzut cel ce a înşelat cu lemnul, biruit fiind de Cel ce S-a pironit pe tine cu trupul, Dumnezeu, care dă pace sufletelor noastre.

Cântarea a 6-a

Irmos: Curăţeşte-mă, Mântuitorule, că multe sunt fărădelegile mele şi Te rog ridică-mă din adâncul răutăţilor căci către Tine am strigat şi mă auzi, Dumnezeul mântuirii mele.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Cât de mare şi de înfricoşătoare vedenie s-a văzut astăzi din cer înţeleasă şi de pe pământ neasemănată! Strălucit-a Soarele Dreptăţii cel înţelegător în Muntele Taborului.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Trecut-a umbra Legii cea neputincioasă şi a venit arătat Hristos Adevărul, a grăit în Tabor Moise, văzând Dumnezeirea Ta.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Stâlpul lui Moise a însemnat mai înainte lămurit pe Hristos schimbat la faţă, iar norul vădit a însemnat darul Duhului, cel ce a umbrit în Tabor.

Catavasie: În pântecele fiarei celei din apă, Iona palmele întinzându-şi în chipul Crucii, mântuitoarea Patimă mai înainte o a închipuit lămurit, de unde a treia zi ieşind, a însemnat Învierea cea mai presus de lume, a lui Hristos Dumnezeu, cel ce S-a Răstignit cu trupul şi cu Învierea cea de a treia zi lumea a luminat.

Condac, glasul al 7-lea: În munte Te-ai schimbat la faţă şi pe cât au putut ucenicii Tăi au văzut slava Ta, Hristoase Dumnezeule, pentru ca atunci când Te vor vedea Răstignit, să înţeleagă patima Ta cea de bunăvoie şi să propovăduiască lumii că Tu eşti cu adevărat raza Tatălui.

Cântarea a 7-a

Irmos: Tinerii evrei au călcat în cuptor văpaia cu îndrăzneală şi focul în rouă l-au prefăcut, cântând: Binecuvântat eşti, Doamne Dumnezeule, în veci.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Acum au fost văzute de apostoli cele nevăzute: Dumnezeirea în Trup în Muntele Taborului strălucind celor ce grăiau: Binecuvântat eşti, Doamne Dumnezeule, în veci.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Spăimântatu-s-a cu frică, mirându-se de frumuseţea dumnezeieştii Împărăţii, în Muntele Taborului, apostolii, cântând: Binecuvântat eşti, Doamne Dumnezeule, în veci.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Acum cele neauzite s-au auzit: că Fiul cel fără de tată din Fecioară, prin Părintescul glas cu prea slăvire a fost mărturisit Dumnezeu şi Om, Acelaşi şi în veci.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Nu cu luarea trecătoare de fiu, ci din Fiinţă eşti Fiu Iubit al Celui Preaînalt Tu, Cel ce mai dinainte eşti şi cu noi ai petrecut fără schimbare. Binecuvântat eşti, Doamne Dumnezeule, în veci.

Catavasie: Nebuna poruncă a tiranului celui păgân, pe popoare le-a tulburat, suflând cu îngrozire şi cu hulă urâtă lui Dumnezeu; însă pe cei trei tineri nu i-a înfricoşat mânia cea de fiară, nici focul cel mistuitor ci cu Duh de rouă aducător, ce împotrivă răsufla, înăuntrul focului fiind, cântau: Prealăudate Dumnezeul părinţilor şi al nostru, bine eşti cuvântat.

Cântarea a 8-a

Irmos: De şapte ori cuptorul chinuitorul haldeilor l-a ars nebuneşte, pentru cinstitorii de Dumnezeu dar, văzându-i pe aceştia de o putere mai mare mântuiţi, Făcătorului şi Mântuitorului a strigat: tineri, binecuvântaţi-L, preoţi, lăudaţi-L, popoare, prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Auzindu-Te, Stăpâne, pe Tine mărturisit de Tatăl şi fulgerul feţei Tale cel mai tare decât vederea omenească neputând răbda să-l vadă, ucenicii Tăi au căzut cu frică la pământ, cântând: preoţi, lăudaţi-L, popoare, prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Pentru cei ce împărăţesc eşti Împărat prea frumos şi pentru cei ce domnesc pretutindenea eşti Domn, puternic, fericit şi locuind în Lumina cea neapropiată. De

Acesta mirându-se ucenicii, au grăit: tineri, binecuvântaţi-L, preoţi, lăudaţi-L, popoare, prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Ca înaintea Celui ce stăpâneşti cerul şi împărăteşti peste pământ şi peste cele de dedesubt, Hristoase, înaintea Ta au stat apostolii de pe pământ şi ca din cer Ilie Tesviteanul şi Moise din morţi, cântând cu un glas: popoare, prea înălţaţi-L pe El întru toţi vecii.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Grijile cele izvoditoare de lene au fost lăsate pe pământ de către cei aleşi dintre apostoli, Iubitorule de oameni, când Ţi-au urmat Ţie, spre dumnezeiasca petrecere cea mai presus de pământ. Pentru aceasta, învrednicindu-se de dumnezeiască arătarea Ta, au cântat: popoare, prea înălţaţi-L pe Hristos în toţi vecii.

Catavasie: Să lăudăm, să binecuvântăm şi să ne închinăm Domnului, cântându-I şi prea înălţându-L pe Dânsul întru toţi vecii.

Binecuvântaţi, tineri, cei întocmai cu numărul Treimii, pe Făcătorul Dumnezeu Părintele; lăudaţi pe Cuvântul cel ce S-a pogorât şi focul în rouă l-a prefăcut şi prea înălţaţi pe Duhul cel Preasfânt, care dă viaţă tuturor întru toţi vecii.

Cântarea a 9-a

Irmos: Înfricoşatu-s-a tot auzul de nespusa lui Dumnezeu pogorâre, căci Cel Preaînalt de bunăvoie S-a pogorât până şi la trup, din pântece fecioresc făcându-Se Om, pentru aceea, pe prea curata Născătoare de Dumnezeu credincioşii o mărim.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Ca să arăţi lămurit a doua pogorâre a Ta, cea de negrăit şi ca să Te faci văzut ca Dumnezeu Preaînalt, ai strălucit în chip de negrăit în Tabor, apostolilor şi lui Moise şi lui Ilie, pentru aceasta, toţi pe Tine, Hristoase, Te slăvim.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Ascultaţi-mă pe mine şi veniţi să ne suim în Muntele cel sfânt, în cel mai presus decât cerurile, să stăm ca fiind fără materie în cetatea Dumnezeului Celui Viu şi să

vedem cu mintea Dumnezeirea cea fără materie, a Tatălui şi a Duhului strălucind în Fiul Unul-Născut.

Stih: ***Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie.***

Trasu-m-ai pe mine cu dragostea, Hristoase şi m-ai schimbat cu dorul Tău cel dumnezeiesc. Iar acum arde cu focul cel fără materie păcatele mele şi mă învredniceşte ca să mă satur de dulceaţa Ta, ca săltând, să slăvesc, Bunule, amândouă venirile Tale.

Catavasie: Rai de taină eşti, Născătoare de Dumnezeu, care ai odrăslit nelucrat pe Hristos, prin care lemnul Crucii, cel de viaţă purtător, în pământ a fost sădit, pentru aceasta, acum înălţat fiind, închinându-ne lui, pe tine te mărim.

Sedelna, glasul al 4-lea. **Podobie:** Spăimântatu-s-a Iosif, cea mai presus de fire văzând. Şi cu mintea a socotit că ploaia cea de pe lână, a arătat zămislirea ta cea fără de sămânţă, Născătoare de Dumnezeu, ceea ce este rugul cel nears în foc, toiagul lui Aaron ce a odrăslit. Şi mărturisind logodnicul tău şi păzitorul, preoţilor a strigat: Fecioara naşte şi după naştere iarăşi rămâne Fecioară.

În Muntele Taborului Te-ai schimbat la faţă, Dumnezeule, între înţelepţii Ilie şi Moise, împreună fiind de faţă şi ucenicii Tăi, Iacov şi Petru şi Ioan. Iar Petru acestea a zis Ţie: bine este să facem aici trei colibe: una lui Moise şi una lui Ilie şi una Ţie, Stăpânului Hristos. Cel ce ai arătat atunci acelora lumina Ta, luminează şi sufletele noastre.

Mitropolit Hierotheos Vlachos - Schimbarea la faţă a lui Hristos

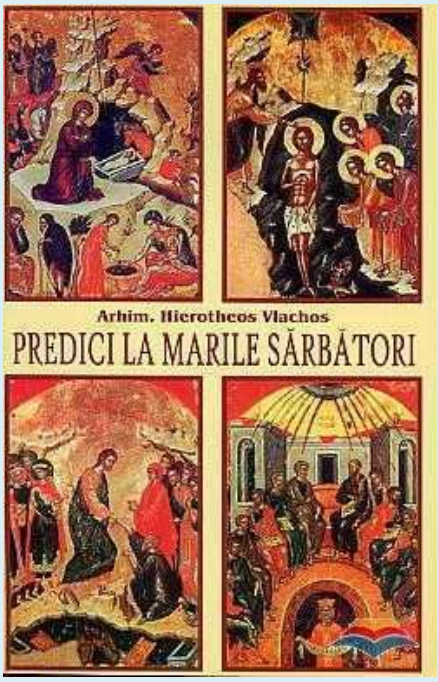

Schimbarea la Faţă a lui Hristos de pe Muntele Tabor a avut loc cu puţin timp înainte de Patimi, mai precis, cu patruzeci de zile înainte ca Hristos să pătimească şi să fie răstignit. De altfel, ***scopul Schimbării la Faţă a lui Hristos a fost acela de a-i întări pe ucenici în credinţa că El este Fiul lui Dumnezeu, pentru a nu se face şovăielnici la vederea celor care aveau să se petreacă în zilele următoare.***
Acest adevăr se vădeşte din troparele Bisericii.

Într-unul din ele se cântă: ***„Mai înainte de cinstită Crucea Ta şi de Patimă, luând pe cei mai aleşi dintre sfinţiţii ucenici, în Muntele Taborului Te-ai suit, Stăpâne”,***

iar în condacul praznicului se spune: ***„…că dacă Te vor vedea răstignit, au să cunoască patima cea de bunăvoie şi lumii să propovăduiască că Tu eşti cu adevărat raza Tatălui”.***

Ar fi fost firesc ca Schimbarea la Faţă a lui Hristos să fie prăznuită în luna martie, în funcţie de data la care se sărbătoresc Paştile. Dar pentru că această dată coincide cu perioada de lăsat de sec, praznicul Schimbării la Faţă nu s-ar fi putut sărbători cum se cuvine şi de aceea, el a fost mutat pe 6 august. Această dată nu este întâmplătoare, pentru că precede cu patruzeci de zile sărbătoarea Înălţării Sfintei Cruci (14 septembrie), care este socotită la fel ca şi Vinerea Mare.

Faptele Schimbării la Faţă sunt consemnate de trei dintre Sfinţii Evanghelişti, deoarece este vorba despre eveniment central din viaţa lui Hristos care ascunde multe mesaje teologice (Matei 17, 1-8, Marcu 9, 2-8, Luca 9, 28-36).

1

Schimbarea la Faţă a lui Hristos a constituit un moment de vârf din viaţa ucenicilor, care a avut legătura şi cu Cincizecimea, pentru că a fost vorba despre punctul culminant al manifestării lui Dumnezeu.

Desigur, există diferenţe între Schimbarea la Faţă şi Cincizecime, deoarece, la vremea Schimbării la Faţă, ucenicii nu erau încă mădulare ale Trupului îndumnezeit al lui Hristos, aşa cum aveau să devină în ziua Cincizecimii.

În timpul vieţii de pe pământ a lui Hristos, au mai existat şi alte episoade legate de Schimbarea la Faţă, de vreme ce ucenicii s-au învrednicit şi cu alte ocazii să vadă câteva raze ale Dumnezeirii lui Hristos.

În continuare, vom prezenta două dintre aceste evenimente.

- ✓ *Primul a fost chemarea a doi dintre ucenici, după ce Sfântul Ioan Botezătorul L-a arătat lor pe Hristos.*

Îndată ce l-au auzit pe Cinstitul Înaintemergător spunând: „Iată Mielul lui Dumnezeu”, ucenicii L-au urmat pe Acesta. Şi „Iisus întorcându-Se şi văzându-i că merg după El” i-a întrebat ce caută. Atunci când ei L-au întrebat la rândul lor unde locuieşte, Hristos i-a chemat să vină cu El. În continuare, Sfântul Evanghelist notează: ***“Au mers deci şi au văzut unde locuia şi au rămas la El în ziua aceea“ (Ioan 1, 35-39).*** Faptul că Hristos Şi-a întors faţa şi i-a văzut înseamnă că Şi-a dezvăluit o parte din slava chipului Său, lucru care i-a făcut pe ucenici să vrea să rămână cu El. Casa lui Hristos este lumina, pentru că Dumnezeu este „lumina neapropiată a caselor”, iar faptul că ucenicii au rămas în acea zi în casă înseamnă că ei au fost o zi întreagă în contemplarea Luminii nezidite.

Aşadar, chemarea ucenicilor nu a reprezentat o simplă invitaţie la care ei au răspuns pentru că erau plini de zel, ci a fost rodul vederii de Dumnezeu şi al revelaţiei. După cum spune Cuviosul Teofilact, acest lucru demonstrează că Hristos îşi arată faţa, adică slava chipului Său, numai celor care Îl urmează. Cu alte cuvinte, nimeni nu poate să ajungă la vederea de Dumnezeu dacă nu Îl urmează pe

Hristos în practică, pentru că „dacă omul nu se curăţă pe sine, cum poate să dobândească cunoştinţa şi să primească lumina?”

- ✓ *Cel de-al doilea eveniment a fost chemarea ucenicilor între care se află şi Sfântul apostol Petru.*

Hristos i-a întâlnit în ceasul când aceştia tocmai se întorceau după ce pescuiseră toată noaptea în zadar şi le-a spus să arunce din nou năvoadele în apă. După ce a prins peşti peste orice aşteptare, Simon Petru a căzut la picioarele lui Hristos şi I-a spus: „Ieşi de la mine, Doamne, că sunt om păcătos”. Sfântul Evanghelist Luca justifică această reacţie: ***“Căci spaima îl cuprinsese pe el şi pe toţi cei ce erau cu el, pentru pescuitul peştilor pe care îi prinseseră” (Luca 5,1-11).***

Sentimentul Sfântului Apostol Petru că este păcătos a fost rodul fricii lui Dumnezeu şi al întregii atmosfere create de minunea săvârşită. Este vorba despre manifestarea slavei lui Dumnezeu, de simţământul prezenţei Fiului lui Dumnezeu Cuvântul, dar şi de conştiinţa propriei necurăţii şi păcătoşenii.

Dacă vom compara acest episod cu alte evenimente revelatoare de aceeaşi natură din Vechiul şi din Noul Testament, vom constata că frica nu provenea din fapte exterioare, ci din revelarea slavei lui Dumnezeu.

2

Schimbare la faţă înseamnă schimbarea înfăţişării. La un moment dat, Hristos a dezvăluit ceea ce era ascuns, adică a arătat slava Dumnezeirii cu Care firea omenească a fost unită din clipa zămislirii în pântecele Născătoarei de Dumnezeu. Din iubire de oameni, Hristos a ascuns ceea ce El era dintotdeauna, pentru ca ucenicii „să nu ardă” din pricina nevredniciei lor, ei nefiind încă pregătiţi pentru a vedea.

Pe Tabor, Hristos S-a schimbat la Faţă, dar „nu a luat o altă înfăţişare şi nici nu S-a transformat, ci S-a arătat ucenicilor cu adevărata Lui faţă” (Sfântul Ioan Damaschin).

Aceasta înseamnă că Hristos nu a luat ceva ce nu avea, nici nu S-a transformat în ceva ce nu era, ci S-a arătat ucenicilor aşa cum era El în realitate. Practic, atunci când vorbim despre Schimbarea la Faţă, înţelegem că Hristos a arătat slava Dumnezeirii Sale, pe care o ţinea nevăzută prin faptul că apărea oamenilor cu trup obişnuit, pentru că oamenii nu puteau face faţă vederii Dumnezeirii.

***Sfântul Ioan Gură de Aur** spune că Hristos nu a dezvăluit întreaga Dumnezeire, ci numai o mică parte din energia Sa.* El a făcut acest lucru ca să arate slava dumnezeiască doar ca o pregustare a Împărăţiei Cerurilor, dar şi din iubire de oameni, pentru ca ucenicii să nu-şi piardă încă viaţa prin vederea întregii slave a Dumnezeirii. De aceea, taina Schimbării la Faţă ascunde revelarea Împărăţiei Cerurilor, dar este şi expresie a iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

În textele liturgice se vorbeşte despre faptul că, în timpul Schimbării la Faţă, Hristos a îndumnezeit firea omenească pe care o luase asupra Sa.

Asemenea exprimări nu arată că firea omenească s-a îndumnezeit în acel ceas. După cum afirmă Sfântul Ioan Damaschin, firea omenească a primit Dumnezeirea, adică s-a îndumnezeit, prin unirea în ipostas şi prin comuniunea cu Fiul lui Dumnezeu, care a avut loc în momentul zămislirii lui Hristos în pântecele Născătoarei de Dumnezeu, în ziua Buneivestiri. În acel moment, Dumnezeirea a îndumnezeit firea omenească, iar firea omenească a fost îndumnezeită (Sfântul Grigorie Teologul).

În timpul Schimbării la Faţă a lui Hristos, firea omenească îndumnezeită prin luarea ei de către Dumnezeu Cuvântul s-a arătat ucenicilor. Mai înainte, îndumnezeirea firii omeneşti era necunoscută, dar acum, ea se vădeşte. Acesta este sensul faptului că în unele tropare ale Bisericii se vorbeşte despre îndumnezeirea firii omeneşti în timpul Schimbării la Faţă.
Lucrul acesta ne duce la concluzia că, pe Tabor nu a avut loc numai revelarea şi Schimbarea la Faţă a lui Hristos, prin care El a arătat câteva raze ale Dumnezeirii Sale, ci şi schimbarea la faţă a ucenicilor. Ucenicii s-au învrednicit să vadă îndumnezeirea firii omeneşti a lui Hristos tocmai pentru faptul că ei înşişi s-au schimbat.

Sfinţii Părinţi vorbesc despre transformarea ucenicilor: „Ucenicii s-au transformat, iar aceasta i-a făcut să vadă transformarea” (Sfântul Grigorie Palama).

Schimbarea ucenicilor a avut loc în toată existenţa lor psihosomatică. Ei nu au văzut lumina sfântă doar prin mintea lor, care este ochiul sufletului, ci şi prin simţurile trupeşti, care au fost mai înainte întărite de harul nezidit al lui Dumnezeu şi au fost transformate pentru a putea vedea. Ochii trupeşti sunt orbi pentru lumina lui Dumnezeu, pentru că sunt zidiţi şi nu pot vedea Lumina nezidită. Tocmai de aceea, prin harul Creatorului, ochii au fost transformaţi spre a vedea slava lui Dumnezeu (Sfântul Grigorie Palama).

Pentru ca să arate slava Dumnezeirii Sale, Hristos a urcat pe Muntele Tabor. Lucrul acesta s-ar fi putut petrece şi pe o câmpie, într-un loc îndepărtat. ***Atunci de ce a fost preferat muntele?*** În vremurile vechi se obişnuia ca toate marile evenimente să se desfăşoare pe locuri înalte, pe munţi înalţi sau scunzi, lucru valabil şi în cazul idolatrilor, care aduceau jertfta în munţi. ***Hristos a arătat măreţia slavei Sale pe Muntele Tabor, pentru că revelarea îndumnezeirii firii omeneşti este cel mai mare eveniment din istoria omenirii.***

În plus, după cum a spus Însuşi Hristos, El a venit să caute oaia rătăcită care s-a pierdut în munţi. Prin urmare, ***Hristos a urcat pe munte pentru a arăta că El a găsit oaia pierdută, că a slobozit-o de păcat şi de Diavol şi că El este adevăratul păstor al oamenilor (Sfântul Grigorie Teologul).***

Urcarea pe munte arată şi faptul că cei care vor să vadă slava Dumnezeirii în firea omenească a Cuvântului trebuie să iasă din micime şi să ajungă la cele înalte, să urce spre cer, adică să se curăţească de toate cele lumeşti care îi ţin legaţi de pământ.

Schimbarea la Faţă a lui Hristos a avut loc în timpul zilei, fapt pentru care ucenicii vedeau atât soarele fizic, cât şi pe cel duhovnicesc. ***Într-un tropar de-al său, Sfântul Ioan Damaschin scrie: „Ascunsu-s-a de razele Dumnezeirii soarele cel simţitor, dacă Te-a văzut pe Tine schimbat la faţă, pe Muntele Taborului, Iisuse al meu”.***

Cu alte cuvinte, soarele fizic s-a ascuns, adică a dispărut în faţa razelor Dumnezeirii lui Hristos. După cum spun sfinţii care au asemenea experienţe, este posibil ca la început ucenicii să fi văzut două lumini, adică lumina creată şi lumina necreată, dar atunci când s-a arătat energia Dumnezeirii, care era mult mai puternică, soarele fizic a dispărut cu desăvârşire. ***Sfântul Isaac Sirul spune că pe Tabor, ucenicii vedeau doi sori: „unul pe cer, după fire, iar celălalt peste fire”.***

Sfântul Nicodim Aghioritul afirma că, în timpul Schimbării la Faţă a lui Hristos, pe Muntele Tabor priveliştea a fost copleşitoare. Aceasta s-a datorat în primul rând faptului că răsăriseră doi sori, ceea ce zidirea nu mai cunoscuse până atunci. Nu a fost vorba despre soarele care se arată înainte de răsărirea soarelui, adică despre aşa-numita parhelie, care este imaginea optică a soarelui ce precede răsărirea adevăratului soare, ci despre doi sori care s-au arătat la amiază (nu în zori, atunci când are loc fenomenul de parhelie). În al doilea

rând, atmosfera a fost copleşitoare pentru că una din cele două apariţii luminoase era soarele care răsărise din ceruri, iar cealaltă era soarele duhovnicesc, care răsărise de pe pământ. Cel de-al doilea soare era fără de asemănare mai presus decât soarele fizic, care răsărise din ceruri. La fel cum, prin răsărirea soarelui fizic, toate stelele cerului dispar, atunci când a răsărit soarele dreptăţii, au dispărut toate razele soarelui fizic. Desigur, în acel moment, slava soarelui duhovnicesc nu a fost văzută de toţi oamenii de pe pământ, ci numai de trei ucenici şi de profeţii care s-au arătat atunci.

Sfântul Grigorie Palama** spune că, în afara cazului orbilor, soarele fizic care răsare din cer este văzut de toţi oamenii de pe pământ, în vreme ce soarele duhovnicesc al dreptăţii este văzut numai de cei vrednici şi pregătiţi pentru aceasta. Continuându-şi ideea, el mai spune că soarele fizic este văzut de toţi oamenii pentru că nu are suflet, raţiune şi voire, în vreme ce soarele duhovnicesc se arată cui vrea, dacă vrea şi cât timp vrea, pentru că, nu numai că are fiinţă, strălucire şi slavă, dar are şi voire corespunzătoare. Prin urmare, doar cei care sunt învredniciţi de Dumnezeu pot vedea lumina duhovnicească şi nezidită, fiindcă Dumnezeu Se descoperă pe Sine Însuşi după cum voieşte El, iar această descoperire se face în funcţie de starea duhovnicească a oamenilor care se învrednicesc de o asemenea experienţă revelatoare.

4

Am subliniat mai înainte faptul că lumina pe care au văzut-o Ucenicii pe Muntele Tabor nu era o realitate creată, ci însăşi lumina Dumnezeirii. Mai mult, ea nu era o a treia fire a lui Hristos, care ar fi fost până atunci ascunsă, ci era Însăşi Dumnezeirea Care a îndumnezeit firea omenească. Cu alte cuvinte, Hristos avea două firi, una dumnezeiască şi alta omenească, unite în ipostasul Său fără schimbare, fără amestecare, fără despărţire şi fără împărţire, iar ucenicii s-au învrednicit să vadă slava Dumnezeirii în firea omenească a Cuvântului.

O învăţătură fundamentală a Bisericii spune că fiecare fiinţă îşi are energia sa. Dacă fiinţa este necreată, atunci energia este necreată, iar dacă fiinţa este creată, şi energia este creată. De asemenea, după cum afirmă Sfântul Ioan Damaschin, altceva este fiinţa sau firea, altceva este energia, altceva este cel de la care provine energia şi altceva este roada lucrării. Energia este slava fiinţei, însă cel de la care provine energia este persoana. Persoanele Sfintei Treimi au fire şi energie comune. După cum învaţă Sfinţii Părinţi, noi, oamenii, nu vedem şi nici nu ne împărtăşim din fiinţa lui Dumnezeu, ci numai din energiile Sale. ***Prin urmare, ceea ce au văzut ucenicii pe Muntele Tabor nu era fiinţa lui Dumnezeu, ci energia Sa în firea omenească a Cuvântului.***

Lumina de pe Muntele Tabor era slava Dumnezeirii. ***După cum spune Sfântul Ioan Damaschin, cuvântul Dumnezeire desemnează fiinţa lui Dumnezeu şi energiile Sale, pe când Dumnezeu desemnează persoana şi ipostasul.*** Nu putem numi Dumnezeire numai pe Tatăl, numai pe Fiul sau numai pe Sfântul Duh. Putem să spunem Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Cuvântul sau Dumnezeu Sfântul Duh, însă niciodată Dumnezeirea Tatălui, ca şi cum ea ar fi diferită de Dumnezeirea Fiului şi de Dumnezeirea Duhului Sfânt.

Deoarece se referă la fire, cuvântul Dumnezeire poate fi redat şi prin energia lui Dumnezeu. De aceea, putem să vorbim despre „Dumnezeirea de deasupra", adică despre firea Dumnezeirii care este cu totul neîmpărtăşită şi despre „Dumnezeirea binevoitoare", reprezentată de energiile Dumnezeirii din care se împărtăşeşte omul. Cu toate acestea, ***Dumnezeirea este una în trei ipostasuri (Sfântul Grigorie Palama).***

Cuvântul Dumnezeire este polisemantic şi desemnează diferite adevăruri teologice. Sfântul Grigorie Palama face mai multe analize interpretative care se referă la etimologia acestui cuvânt, adică la proveniența sa. Sfânta Treime Se numeşte Theotita (Dumnezeire) de la „se aşează şi ajunge pretutindeni", desemnând omniprezența lui Dumnezeu. Cuvântul Theotita provine şi din „se face nevăzut şi fuge de peste tot", însemnând că firea, adică fiinţa Sa, nu poate fi atinsă. Se numeşte Theotita pentru că „arde tot ce atinge şi distruge toată răutatea", desemnând strălucirea lui Dumnezeu şi energia Sa care arde pe orice păcătos. Acest cuvânt poate proveni şi din theasthai, însemnând că Dumnezeu le vede şi le cunoaşte pe toate înainte ca ele să înceapă să existe. De asemenea, desemnează şi grija lui Dumnezeu pentru toate, fiindcă se leagă de exprimarea „a se îngriji şi a vedea". În plus, cuvântul Theotita (Dumnezeire) provine de la theopoio (a adora). Toate aceste interpretări etimologice desemnează diferitele energii ale lui Dumnezeu, adică energia proniatoare, iluminatoare şi îndumnezeitoare, dar în acelaşi timp, desemnează şi ceea ce este neîmpărtăşit din Dumnezeu, adică fiinţa sau firea Sa.

Concluzia teologică pe care am putea să o desprindem din toată această abordare este că ucenicii nu au văzut pe Tabor fiinţa lui Dumnezeu, ci energia necreată a Dumnezeului Treimic în firea omenească a Cuvântului.

Schimbarea la Faţă de pe Muntele Tabor a avut loc la câteva zile după ce Hristos le-a vorbit ucenicilor: "Adevărat grăiesc vouă că sunt unii din cei care

stau aici care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea Împărăţia lui Dumnezeu venind intru putere“ (Marcu 9, 1).

Imediat după prezentarea acestor cuvinte ale lui Hristos, Sfântul Evanghelist descrie episodul Schimbării la Faţă, care s-a petrecut şase zile mai târziu. Aşadar, după cum reiese din Sfânta Evanghelie, între timp nu a mai avut loc nici un eveniment, nici o învăţătură şi nici o minune. Aceasta înseamnă că zilele care s-au scurs de la spusele Hristos şi până Schimbarea Să la Faţă au fost petrecute în linişte.

Despre Împărăţia lui Dumnezeu se spun multe. Unii o identifică cu o instaurare a voii lui Dumnezeu asupra lumii, iar alţii cu fericirea viitoare a celor drepţi. Faptul că există o legătură între Împărăţia lui Dumnezeu şi Schimbarea la Faţă a lui Hristos arată că în realitate, Împărăţia lui Dumnezeu este contemplarea harului necreat şi a slavei Dumnezeului Treimic în firea omenească a Cuvântului şi bineînţeles, îndumnezeirea omului.

În legătură cu acest aspect, Sfântul Grigorie Palama face o observaţie deosebită. El învaţă că Împărăţia lui Dumnezeu este strâns legată de Împărat, Care este Hristos Dumnezeu. În Hristos, firea dumnezeiască s-a unit cu cea omenească, iar slava Dumnezeirii a îndumnezeit şi a iluminat firea omenească. De aceea, acolo unde Se afla Hristos, era şi Împărăţia Cerurilor. Nu există împărat fără împărăţie şi nici împărăţie fără împărat. Aşadar, fără Împăratul Hristos, Împărăţia lui Dumnezeu nu poate fi concepută.

În cuvântul Său, Hristos face legătura între împărăţie şi vedere: „până ce nu vor vedea împărăţia lui Dumnezeu”. ***Este vorba despre vederea luminii necreate. „Venind” nu înseamnă că Împărăţia vine de undeva, ci înseamnă că ea se va arăta, pentru că acolo unde este Hristos este şi Împărăţia.***

Aşadar, nu este vorba despre o venire spaţială, ci despre o revelare, iar aceasta revelaţie-arătare are loc prin energia Duhului Sfânt. Lucrul acesta este desemnat prin cuvintele „întru putere”. Omul nu este capabil să vadă slava lui Dumnezeu dacă simţurile sale psihosomatice nu sunt întărite de energia necreată a lui Dumnezeu.

Biserica şi Sfânta Împărtăşanie pot fi numite Împărăţia lui Dumnezeu atunci când cei care trăiesc în ele ajung la vederea slavei nezidite a lui Dumnezeu, care este adevărata Împărăţie. Dacă vorbim despre Biserică şi despre Împărăţia lui Dumnezeu fără a face legătura între acestea şi contemplarea lui Dumnezeu, care

înseamnă vederea luminii necreate, atunci greşim din punct de vedere teologic. De altlfel, pentru că tainele Bisericii au o legătură foarte strânsă cu harul curăţitor, iluminător şi indumnezeitor al lui Dumnezeu, ele dezvăluie Împărăţia lui Dumnezeu şi îl duc pe om spre aceasta.

Potrivit învăţăturii Sfinţilor Părinţi, pe Muntele Tabor, Hristos le-a arătat oamenilor frumuseţea originară a chipului lor, tocmai pentru că El a fost arhetipul zidirii omului, iar omul a fost creat după chipul Său. Prin aceasta, s-a vădit slava chipului, dar şi marea cinste pe care o avem de a fi creaţi după chipul lui Dumnezeu. Originea noastră este nobilă, nu umilă, pentru că slăvitul Hristos a fost prototipul, dar şi artistul plămădirii oamenilor.

În mod repetat, în Sfânta Scriptură se spune că Hristos este noul Adam, Care S-a întrupat pentru a îndrepta greşeala protopărintelui nostru. Pe vremea când se afla în Rai, deşi era încă neîncercat, cel dintâi Adam se găsea la treapta iluminării minţii, deoarece chipul său era curat şi primea razele luminii sfinte. Dar, ca urmare a păcatului, el s-a întunecat şi a pierdut asemănarea lui Dumnezeu, fără însă a fi lipsit în totalitate de chipul de mai înainte.

Potrivit Tradiţiei patristice, chipul lui Adam s-a înnegrit, adică s-a întunecat, fără a se pierde cu totul, dar prin întruparea lui Hristos şi prin îndumnezeirea firii omeneşti Adam a recăpătat slava anterioară, urcând chiar mai sus.

Astfel, pe Muntele Tabor, Hristos a arătat care a fost prototipul zidirii omului şi în ce stare se afla primul Adam în Rai, înainte de cădere.

Desigur, spunem toate acestea în mod convenţional, pentru că, după cum învaţă Sfântul Nicodim Aghioritul, strălucirea lui Hristos schimbat la faţă era mai sfântă şi mai puternică decât strălucirea lui Adam de pe vremea când se afla în Rai.

Acest lucru a avut două motivaţii.

- ⇒ *Prima motivaţie a fost că Dumnezeul Care l-a creat pe Adam era Dumnezeu prin fiinţă, în timp ce Adam era dumnezeu prin împărtăşire. Lumina lui Dumnezeu izvorăşte din fiinţa Lui, în vreme ce lumina pe care o avea Adam provenea din împărtăşirea din har.*
- ⇒ *A doua motivaţie a fost că Hristos a luat fire omenească pe care a îndumnezeit-o în ipostasul Său, în vreme ce Adam a fost în comuniune cu*

Dumnezeu prin har. Aceasta înseamnă că, dacă în cazul lui Hristos, firea dumnezeiască s-a unit cu cea omenească în ipostas, în cazul lui Adam şi a oricărui alt om îndumnezeit, firea omenească se uneşte cu Dumnezeu în har, nu în ipostas, pentru că unirea în ipostas a firii dumnezeieşti cu cea omenească a avut loc numai în Hristos.

Pentru a se înţelege mai bine acest lucru, trebuie să spunem că, aşa cum scrie Sfântul Ioan Damaschin, există trei feluri de unire.

- *Prima este unirea în fiinţă, care are loc între Persoanele Sfintei Treimi,*
- *a doua este unirea în ipostas, care s-a petrecut în cazul lui Hristos, o dată cu întruparea Sa, Hristos fiind singurul Dumnezeu-Om; iar*
- *a treia este unirea în har şi se petrece cu oamenii îndumnezeiţi, care nu se unesc cu Dumnezeu în fiinţă, pentru că acest lucru are loc numai între Persoanele Sfintei Treimi şi nici în ipostas, pentru că Dumnezeul-Om este unul singur, ci se unesc prin împărtăşirea din har. De aceea, Sfinţii nu se numesc dumnezei-oameni, fie şi în har, ci dumnezei prin har sau oameni îndumnezeiţi.*

Cu toate acestea, Hristos schimbat la faţă a arătat slava arhetipului zidirii noastre. Însă originalul are o mai mare valoare, la fel cum, în cazul statuilor, cea mai mare valoare o are originalul, iar copiile sunt de o mai mică importanţă, pentru că oricine poate să le facă. ***Prin bunăvoinţa lui Dumnezeu, Schimbarea la Faţă a lui Hristos arată obârşia omului, dar şi scopul către care acesta trebuie să tindă.***

Chiar dacă este zidită, lumina fizică reprezintă singura realitate de pe pământ care poate reda slava şi strălucirea Dumnezeirii. Chipul lui Hristos strălucea ca un soare, iar îmbrăcămintea Lui s-a făcut albă ca lumina, pentru ca în acest fel, omul să poată înţelege slava Dumnezeirii. Nu există nici o altă realitate pământească care să exprime acest lucru.

Se cunoaşte faptul că Dumnezeu este şi Se numeşte Lumină, pentru că acest lucru a fost revelat de Însuşi Hristos, Care a spus: ***"Eu sunt Lumina lumii" (Ioan 8, 12),*** dar şi pentru că cei care s-au învrednicit mai apoi să Îl vadă, au afirmat că El era ca o lumină strălucitoare. ***După cum notează Sfântul Ioan Gură de Aur, Evanghelistul a spus că înfăţişarea lui Hristos strălucea ca soarele pentru că nu există nici o altă imagine care să prezinte mai bine strălucirea chipului lui Hristos din acel moment.***

Imaginea soarelui dezvăluie încă un adevăr teologic, pe care îl prezintă Sfântul Grigorie Palama. El precizează că între lumină şi soare există o diferenţă. După cum ştim din Vechiul Testament, Dumnezeu a făcut lumina în prima zi a creaţiei, iar în a patra zi, a făcut soarele şi i-a dat lumina. Aşadar, lumina a fost înainte-creată, iar în discul soarelui ea a strălucit în cea de-a patra zi. Prin analogie, acest lucru se observă şi în cazul lui Hristos. Lumina lui Dumnezeu a fost şi este fără început, adică nu a existat timp în care ea să nu fi existat. Mai târziu, atunci când a avut loc întruparea, firea omenească a fost luminată, pentru că a luat în ea plinătatea Dumnezeirii. Aşadar, Dumnezeu a fost lumină dintotdeauna, iar atunci când a avut loc întruparea, trupul pe care l-a luat a devenit şi el izvor al luminii necreate.
Există însă o diferenţă enormă între lumina Dumnezeirii şi lumina soarelui, tot atâta câtă există între nezidit şi zidit. Ziditul are un început al existenţei sale şi ar trebui să aibă şi un sfârşit, dar Dumnezeu vrea ca el să nu aibă sfârşit. În plus, ziditul suferă schimbări şi alterări. Neziditul nu are nici început şi nici sfârşit şi desigur, nu suferă nici modificări şi nici alterări. De aceea, pentru a desemna neziditul, putem folosi realităţi fizice numai în mod convenţional. Sfântul Evanghelist scrie: ***"şi a strălucit faţa Lui ca soarele" (Matei 17,2).*** Chipul Său nu s-a făcut soare, ci ca soarele.

Sfântul Nicodim Aghioritul notează diferenţa dintre strălucirea soarelui fizic şi strălucirea soarelui dreptăţii. Deoarece este supusă legilor timpului, lumina soarelui fizic ajunge la ochii omului o dată cu scurgerea timpului, adică nu toată dintr-o dată, în masă, ci puţin câte puţin. Ea variază de la revărsatul zorilor spre răsăritul soarelui, de la răsăritul soarelui spre miezul zilei şi de la miezul zilei spre apus. Aşadar, revărsarea luminii variază, ea oferindu-se în funcţie de diferitele momente ale zilei. Însă, în cazul luminii văzute de ucenici pe Muntele Tabor, nu s-a petrecut acelaşi lucru. Deoarece lumina dreptăţii este nezidită şi deasupra timpului, ea nu i-a luminat pe Apostoli „puţin câte puţin, progresiv şi prin transfer, ci direct, toată la un loc".

În funcţie de starea duhovnicească a omului, lumina lui Dumnezeu lucrează în două feluri: luminător şi mistuitor. ***După cum spune Sfântul Nicodim Aghioritul, cărbunele este alcătuit atât din partea pământească şi materială, care se face cenuşă, cât şi partea care înseamnă lumina şi flacăra.*** De aceea, în unele cazuri arde, iar în altele, luminează. Acest lucru se petrece şi cu lumina lui Dumnezeu din firea omenească a Cuvântului. Hristos Se aseamănă cu cărbunele aprins, pentru că are atât fire omenească, materială, cât şi lumina Dumnezeirii. Însă cu El se petrece un lucru diferit faţă de fenomenul suferit de cărbune, care nu îi luminează pe acei

aflaţi la depărtare şi îi arde pe cei care sunt aproape, căci El Se face lumină pentru oamenii curăţiţi de păcate şi foc pentru cei care sunt necuraţi.

Cu această ocazie, trebuie să mai analizăm o frumoasă observaţie a Sfântului Vasile cel Mare în legătură cu întruparea lui Hristos. Folosind ca exemplu fierul înroşit în foc, el spune că focul nu vine în fier prin deplasare, ci prin transmitere. Aceasta înseamnă că focul nu se deplasează către fier ci, rămânând în locul său, îi transmite acestuia puterile şi energiile sale, astfel încât, pe de o parte, ca urmare a acestui transfer, focul nu se micşorează, iar pe de altă parte, el umple întreg fierul. ***Prin analogie, acelaşi lucru s-a petrecut şi la întruparea Fiului lui Dumnezeu Cuvântul. Dumnezeu nu S-a mişcat din Sine, adică nu S-a deplasat spaţial, ci a binevoit către neamul omenesc, înălţându-Şi cort în noi fără a înceta să Se afle în ceruri. În imnele închinate Născătoarei de Dumnezeu, acest lucru este redat în chip minunat: „Bunăvoire dumnezeiască a fost, iar nu mutare din loc”.***

8

Sfântul Evanghelist Matei spune: ***“şi a strălucit faţa Lui ca soarele” (Matei 17, 2).*** Dincolo de aspectele pe care le-am accentuat până aici, trebuie să ne extindem analiza şi să mai subliniem câteva-adevăruri teologice în legătură cu strălucirea chipului lui Hristos.

Lumina lui Dumnezeu este de dinainte de veac şi deasupra timpului, dar pe Tabor, din dragostea nespusă a lui Dumnezeu pentru oameni, ea a luat formă pe trupul omenesc „ca pe discul soarelui”. ***În ciuda strălucirii şi a descrierii sale pe chipul lui Hristos, lumina „este neamestecată şi neamestecat le împlineşte pe toate şi rămâne nedescrisă chiar şi atunci când este descrisă” (Sfântul Nicodim Aghioritul).*** Aceasta este marea taină a întrupării lui Dumnezeu Cuvântul, a Schimbării Sale la Faţă, dar şi a îndumnezeirii omului.

Pentru a nu se face nici o confuzie între lumina zidită a soarelui şi Lumina nezidită a Dumnezeirii, de multe ori, pentru desemnarea luminii necreate, Sfinţii Părinţi folosesc sintagma „întunericul de deasupra luminii”. Cu adevărat, Dumnezeu este lumină, aşa cum L-au văzut Sfinţii, dar pentru a reda vederea superioară şi pentru a se evita corelaţia cu alte lumini care sunt create, această lumină se numeşte şi întuneric de deasupra luminii. În acest cadru, trebuie să analizăm teologia catafatică (pozitivă) şi cea apofatică (negativă). Teologia catafatică, ce Îl desemnează pe Dumnezeu prin energiile Sale şi prin rezultatele acestor energii, Îl caracterizează pe Acesta ca fiind lumina adevărată, inaccesibilă şi absolută. Teologia apofatică Îl numeşte pe Dumnezeu „supralumină” şi spune că El este

deasupra oricărui nume şi deasupra substanţei. Astfel, aceasta din urmă teologie nu conduce spre agnosticism şi nici nu sfârşeşte într-un misticism neîntemeiat, ci evită pericolele raţionalismului şi ale explicării Dumnezeirii prin simţuri (Sfântul Nicodim Aghioritul).

Din toate acestea, înţelegem că faţa Domnului a strălucit ca soarele, dar în acelaşi timp, a strălucit şi deasupra soarelui, ceea ce înseamnă că a strălucit în chip inexprimabil şi deasupra înţelegerii sau a raţiunii. ***Formulările Sfinţilor Părinţi exprimă cel mai bine această realitate. Ei spun că ucenicii lui Hristos şi cei îndumnezeiţi din decursul veacurilor Îl văd pe Dumnezeu fără să Îl vadă, Îl aud fără să Îl audă, se împărtăşesc din El fără să se împărtăşească şi Îl înţeleg fără să Îl înţeleagă.***

Prin urmare, strălucirea lui Hristos de pe Tabor şi revelarea slavei Sale către oamenii îndumnezeiţi din fiecare epocă nu reprezintă evenimente ale simţurilor, ci lucruri tainice, care înseamnă vădirea în chip nespus a slavei lui Dumnezeu.

9

În momentul Schimbării la Faţă de pe Muntele Tabor, Dumnezeul Treimic S-a revelat în acelaşi fel în care S-a descoperit pe Sine şi în ceasul Botezului lui Hristos. Cea de-a doua Persoană a Sfintei Treimi, Care a primit întruparea, a strălucit în faţa ucenicilor şi le-a arătat slava Dumnezeirii Sale. Tatăl a adeverit că Acela era Fiul Său iubit, iar Sfântul Duh a fost norul luminos care i-a acoperit pe ucenici.

Dumnezeul Treimic este lumină, pentru că lumina este strălucirea Dumnezeirii şi vederea harului Dumnezeului Treimic. În troparele Bisericii se cântă: ***„lumină este Tatăl, lumină este Cuvântul, lumină şi Sfântul Duh”.***

Chipul lui Hristos a strălucit ca soarele, vocea Tatălui a fost o vedere puternică a luminii, iar norul, care înfăţişa prezenţa Duhului Sfânt, era şi el luminos. De aceea, ***după cum spune Sfântul Grigorie Palama, în acel moment, ucenicii nu au putut să reziste şi au căzut la pământ. Toate acestea exprimă slava Dumnezeirii.***

În punctul culminant al vederii de Dumnezeu, s-a auzit vocea Tatălui: ***“Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit” (Matei 17,5).*** Atunci când am analizat Botezul lui Hristos, am văzut semnificaţia acestei adeveriri a Tatălui. ***În analiza de faţă, vom prezenta punctul de vedere al Sfântului Ioan Gură de Aur, care spune că Tatăl Îşi arată marea Sa dragoste pentru Fiul Său după fire, Cel Unul Născut. Dragostea Tatălui este triplă, mai întâi pentru că Hristos este Fiu, iar***

fiecare părinte îşi iubeşte copilul, în al doilea rând, pentru că El este iubit şi în al treilea rând, pentru că a binevoit în El.

Vocea Tatălui a arătat şi faptul că, pe lângă văz, pe Muntele Tabor există şi auz. ***În realitate, după cum spune Sfântul Simeon Noul Teolog, în timpul vederii de Dumnezeu şi al revelării Sale, toate simţurile omului se fac unul singur, adică se unesc.*** De aceea, vederea este auz, auzul este vedere, iar vederea şi auzul sunt gust şi pipăit etc. Cu toate acestea, în timpul contemplării lui Dumnezeu, omul nu este dezintegrat, pentru că dezintegrarea este trăsătura caracteristică fiinţei umane căzute. Atunci când ajunge la vederea de Dumnezeul omul Îl vede pe Creator prin propria sa îndumnezeire.

După cum spune Sfântul Nicodim Aghioritul, de obicei, vederea este mai demnă de crezare decât auzul. Mai întâi omul aude ceva după care urmează vederea. Însă în acest caz, se petrece contrariul. Ucenicii au văzut slava lui Dumnezeu, după care, prin intermediul auzului, a urmat confirmarea. Explicând acest lucru, Sfântul Nicodim Aghioritul spune că de aici se vădeşte diferenţa dintre Vechiul şi Noul Testament. De obicei, în Vechiul Testament, revelaţiile veneau mai ales prin auz, de vreme ce proorocii dezvăluiau cele viitoare prin preziceri şi profeţii. În mod obişnuit, oamenii auzeau mai întâi despre Dumnezeu, după care Îl vedeau, aşa cum, de altfel, mărturiseşte şi Dreptul Iov: ***"Din spusele unora şi altora auzisem despre Tine, dar acum ochiul meu Te-a văzut" (Iov 42, 5).*** În Noul Testament, însă, se petrece contrariul. De obicei, mai întâi este vederea, după care urmează auzul. Acest fapt este firesc pentru că în Vechiul Testament, venirea lui Mesia era ascunsă, dar atunci când Fiul lui Dumnezeu a venit în trup, mai întâi a fost văzul, pentru că El a fost văzut, după care a urmat confirmarea.

Lucrul acesta se petrece şi în viaţa bisericească şi duhovnicească. Atunci când ne aflăm în stadiul curăţirii, care aminteşte în fond de modul de viaţă legat de Legea Vechiului Testament, Îl cunoaştem pe Dumnezeu doar din auzite. Însă când ajungem la iluminarea minţii şi la îndumnezeire, prin viaţa petrecută în taine şi în împărtăşirea din energiile iluminatoare şi îndumnezeitoare ale Creatorului, atunci Îl vedem pe Dumnezeu.

Toate aceste consideraţii sunt spuse în mod convenţional şi în contextul creat de faptul că, atunci când omul ajunge la îndumnezeire, puterile sale psihosomatice se unesc.

Vocea Tatălui vine din norul luminos, lucru care arată că Tatăl este de o fiinţă cu Sfântul Duh, dar şi că cele trei sfinte ipostasuri sunt de o fiinţă. Arătarea norului

luminos se leagă şi de adevărul revelator că Hristos a fost Acela Care a îndrumat poporul lui Dumnezeu în Vechiul Testament.

În cartea Ieşirii, se spune că Dumnezeu conducea poporul israelit în drumul său din pământul Egiptului spre pământul făgăduinţei, luminându-l noaptea cu foc şi acoperindu-l cu un nor în timpul zilei: ***"Iar Domnul mergea înaintea lor: ziua în stâlp de nor, arătându-le calea, iar noaptea în stâlp de foc" (Ieşirea 13,21).***

Pe Muntele Tabor, au fost prezente atât lumina cât şi norul. Lumina era Hristos, pentru că Îi strălucea chipul ca soarele, iar norul era prezenţa Duhului Sfânt. Din acest adevăr nu trebuie să se înţeleagă că lucrarea Fiului a fost diferită de lucrarea Preasfântului Duh sau că iconomia Fiului era separată de iconomia Duhului Sfânt. De altfel, se ştie faptul că zidirea şi rezidirea omului reprezintă lucrarea comună a Dumnezeului Treimic.

În concluzie, ceea ce trebuie subliniat este faptul că pe Tabor, S-a arătat şi S-a revelat Dumnezeul Treimic. ***Viaţa bisericească şi duhovnicească înseamnă împărtăşirea din harul nezidit al lui Dumnezeu prin firea omenească a Cuvântului. Atunci când ne împărtăşim cu preacuratele Taine, ne împărtăşim din Trupul şi din Sângele lui Hristos şi din energiile Dumnezeului Treimic.***

10

În afară de Dumnezeul Treimic, pe Muntele Tabor se mai aflau cinci persoane. Lângă Hristos erau două persoane proeminente din Vechiul Testament – Profetul Moise şi Profetul Ilie – precum şi trei ucenici: Petru, Iacov şi Ioan. Primii sunt reprezentanţi ai Vechiului Testament, mai precis, unul al Legii (Moise), iar celălalt al profeţilor (Ilie), în vreme ce Apostolii sunt reprezentanţi ai Noului Testament.

Ucenicii ştiau din cel puţin două motive că persoanele din Vechiul Testament care s-au arătat erau Moise şi llie.

În primul rând, această cunoaştere venea prin harul lui Dumnezeu, fiindcă ucenicii i-au văzut pe bărbaţii văzători de Dumnezeu din Vechiul Testament tocmai pentru că se aflau în lumina lui Dumnezeu. ***După cum spune Sfântul Grigorie Palama, lumina lui Dumnezeu dezvăluie toate cele viitoare şi cu atât mai mult pe cele prezente.***

În al doilea rând, Apostolii i-au recunoscut pe cei doi oameni văzători de Dumnezeu ai Vechiului Testament din discuţia avută de aceştia cu Hristos. Sfântul

Evanghelist scrie: ***"Şi iată, Moise şi Ilie s-au arătat lor, vorbind cu El" (Matei 17, 3).*** Cuvintele Sfântului Evanghelist Luca sunt grăitoare, deoarece prezintă conţinutul discuţiei: ***"Şi iată, doi bărbaţi vorbeau cu El, care erau Moise şi Ilie şi care, arătându-se întru slavă, vorbeau despre sfârşitul Lui, pe care avea să-l primească în Ierusalim" (Luca 9,30-31).*** Bărbaţii din Vechiul Testament care s-au arătat în acel ceas vorbeau despre Patimile lui Hristos.

Pentru că Schimbarea la Faţă a lui Hristos a avut loc în timpul rugăciunii – deoarece Sfântul Evanghelist Luca spune: ***"Şi pe când Se ruga El, chipul feţei Sale s-a făcut altul" (Luca 9, 29)*** – iar discuţia cu Hristos a celor doi bărbaţi se referea la Patimi, ajungem la concluzia că aceste fapte sunt strâns legate de rugăciunea Domnului de pe Ghetsimani, în care cerea să fie izbăvit de paharul amar al morţii.

Cuviosul Teofilact spune că ucenicii au înţeles cine erau cei doi profeţi din cuvintele pe care aceştia le-au adresat lui Hristos, cuvinte care, probabil, aveau legătură cu cele proorocite de ei în timpul vieţii. Se poate că Moise să fi spus: „Tu eşti Cel ale Cărui Patimi le-am vestit; înjunghie mielul şi săvârşeşte Paştile", în vreme ce Ilie ar fi adăugat: „Tu eşti Cel a Cărui Înviere am vestit-o în chipul fiului văduvei". Moise vorbea despre preînchipuirea Patimilor lui Hristos, adică a Paştelui creştin, în vreme ce Ilie vorbea despre Învierea lui Hristos.

Din Tradiţia patristică, se cunoaşte faptul că numai cei care se află la treapta vederii de Dumnezeu se împărtăşesc din harul îndumnezeitor al Domnului, pentru că descoperirea lui Dumnezeu către oamenii necuraţi înseamnă iad şi osândire.

Aşadar, Moise şi Ilie s-au arătat în timpul Schimbării la Faţă a lui Hristos nu numai pentru că erau reprezentanţi ai Legii şi ai proorocilor Vechiului Testament, dar mai ales pentru că amândoi au fost văzători de Dumnezeu în timpul vieţii lor.

⇒ *Pe muntele Sinai, Moise a văzut slava Cuvântului neîntrupat, adică a Celui care i-a dat Legea sau Vechiul Testament. Dar şi înainte de aceasta, Moise a mai avut o uimitoare vedere de Dumnezeu, care preînchipuia întruparea Cuvântului, sub forma rugului care ardea fără a se mistui. Altă dată, într-un moment greu al vieţii sale, Moise I-a cerut lui Dumnezeu să Se arate pe Sine ca să fie văzut. Dumnezeu i-a spus că Se va arăta, dar pentru aceasta, Moise trebuia să meargă la o stâncă. Şi trecând Dumnezeu, l-a ascuns în scobitura*

stâncii ca să nu-I vadă chipul, ci numai spatele (Ieşirea 33, 12-23). Această revelaţie preînchipuie întruparea lui Dumnezeu Cuvântul.

⇒ *Dar şi Profetul Ilie s-a învrednicit să-L vadă pe Cuvântul neîntrupat ca o adiere de vânt lin. Aşadar, arătarea lui Dumnezeu către Ilie nu s-a făcut sub forma vântului, a cutremurului sau a focului, ci în chip de vânt lin. Iar după foc va fi adiere de vânt lin şi acolo va fi Domnul. Auzind vocea ce venea din adierea de vânt, Profetul Ilie şi-a acoperit chipul cu mantia şi a ieşit şi a stat la gura peşterii (III Regi 19, 11-13).*

Această vedere de Dumnezeu a fost legată de întruparea Cuvântului, Dumnezeu arătându-Şi astfel iubirea Sa de oameni.

Există totuşi o mare diferenţă între vederea de Dumnezeu pe care au avut-o profeţii pe vremea când trăiau şi cea de pe Tabor. În timpul vieţii lor, profeţii L-au văzut pe Dumnezeu neîntrupat şi de aceea, s-au ascuns în stâncă sau în peşteră, în vreme ce acum, ei Îl văd pe Cuvântul întrupat. Odinioară, pe Sinai, focul ardea până la cer şi era negură, nor, furtună şi o voce puternică (Deuteronomul 4, 11-12), lucruri care aparţin Vechiului Testament, în vreme ce pe Tabor toate erau strălucitoare şi pline de lumină neapropiată a Dumnezeirii, semn că lumina aceasta era mai presus de Legea Vechiului Testament.

Cuviosul Teofilact prezintă foarte expresiv motivele pentru care bărbaţii văzători de Dumnezeu din Vechiul Testament şi-au făcut apariţia:

- ✓ *mai întâi, pentru a se dovedi faptul că Hristos este Stăpânul Legii şi al proorocilor;*
- ✓ *în al doilea rând, pentru a se arăta că El este stăpânul celor vii şi al celor morţi, fiindcă Moise era învăţător de lege şi a murit, iar Ilie era profet şi trăia încă, el fiind răpit la cer într-un car;*
- ✓ *în al treilea rând, pentru a se dovedi fără putinţă de tăgadă că Hristos nu era nici împotriva Legii, nici a lui Dumnezeu, fiindcă, altfel, aceşti mari văzători de Dumnezeu nu ar fi vorbit cu El;*
- ✓ *în al patrulea rând, pentru a elimina bănuiala multora că El ar fi Ilie, pe care îl aşteptau iudeii sau vreun alt profet şi*
- ✓ *în al cincilea rând, pentru a-i învăţa pe ucenici să fie asemenea acestor mari bărbaţi, adică blânzi ca Moise şi râvnitori, neînduplecaţi şi grabnici în a-şi pune viaţa în primejdie pentru adevăr atunci când este nevoie, la fel ca Profetul Ilie.*

Profeţii Moise şi Ilie stăteau lângă Hristos cu evlavie şi cuviinţă.

În canonul praznicului Schimbării la Faţă, Sfântul Cosma Melodul scrie: „cu sfinţită cuviinţă stând Moise şi Ilie în Muntele Taborului şi chipul dumnezeieştii feţe luminat văzându-l, pe Hristos în părintească slavă strălucind…”

Pe Muntele Tabor, profeţii îl vedeau pe Dumnezeu Cuvântul întrupat şi în vederea de Dumnezeu, au cunoscut că El este Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu, Care avea caracterul ipostasului Tatălui, adică slava lui Dumnezeu Tatăl şi de aceea, ei stăteau în faţa lui Hristos cu sfinţită cuviinţă şi cu supunere de rob.

După cum spune Sfântul Nicodim Aghioritul, în Vechiul Testament, Moise stătea ca un arhiereu între Or şi Aaron, pentru ca poporul israelit să învingă, iar Ilie, ca arhiereu al lui Dumnezeu, i-a ucis pe preoţii lui Baal şi a adus ardere de tot Domnului. Aceşti doi arhierei ai lui Dumnezeu stau acum pe Tabor, ca preoţi şi ca robi, având în mijloc pe Marele Arhiereu Hristos, Care Se pregăteşte pentru marea jertfă.

Cuvintele sfinţită cuviinţă şi supunere de rob amintesc de marea diferenţă care a existat şi care există între Hristos şi profeţi. ***După cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, Hristos îi îndumnezeieşte pe oameni, pentru că El este după fire Fiu al lui Dumnezeu, în vreme ce profeţii sunt îndumnezeiţi, adică devin dumnezei prin împărtăşire. Cu alte cuvinte, Hristos este un soare cu lumină proprie, în vreme ce profeţii sunt aştri primitori de lumină.***

În continuare, trebuie să mai notăm un amănunt care exprimă un adevăr profund şi nu mai puţin important. Sfântul evanghelist Luca spune: ***“şi când a trecut glasul (Tatălui), S-a aflat Iisus singur” (Luca 9,36).*** Adică atunci când nu s-a mai auzit vocea, au dispărut şi cei doi profeţi din Vechiul Testament, iar Hristos a rămas singur.

După cum spune Cuviosul Teofilact, acest lucru s-a petrecut spre a se crede că vocea s-a auzit pentru Hristos, nu pentru Moise şi Ilie. Nu trebuia să se facă nici o confuzie între aceste persoane, pentru că Hristos este centrul celor cereşti şi al celor pământeşti.

La marele eveniment al Schimbării la Faţă a lui Hristos au fost prezenţi doar trei ucenici, adică Petru, Iacov şi Ioan. Aceste trei persoane au fost luate de Hristos pentru a fi martori şi ai altor momente importante, precum învierea fiicei lui Iair sau rugăciunea de pe Ghetsimani.

Alegerea aceasta nu poate fi considerată părtinire, pentru că lui Hristos nu-I putem atribui predispoziţii omeneşti şi tendinţe pătimaşe. Motivaţia acestei alegeri este profund teologică. Ştim foarte bine că, pentru cei pregătiţi de vederea lui Dumnezeu, arătarea lui Dumnezeu înseamnă Raiul, iar pentru cei necurăţiţi sau nepregătiţi, ea este Iadul. De aceea, pentru a primi revelaţia lui Dumnezeu ca vedere şi nu ca osândă, omul trebuie să se găsească într-o stare duhovnicească corespunzătoare. Se pare, aşadar, că cei trei ucenici erau cei mai pregătiţi pentru primirea revelaţiei lui Dumnezeu. Pentru ceilalţi, aceste lucruri trebuiau să rămână ascunse până după Învierea lui Hristos.

Cei trei ucenici aveau câteva calităţi care îi făceau potriviţi pentru a fi de faţă la această descoperire. ***Cu toţii erau deasupra celorlalţi ucenici (Sfântul Ioan Gură de Aur). Acest lucru se vădeşte din faptul că Petru Îl iubea mult (foarte) pe Hristos prin căldura credinţei sale, Ioan era iubit mult (foarte) de Hristos pentru mulţimea virtuţilor pe care le avea, iar Iacov era foarte sever cu iudeii, drept care a şi fost ucis de Irod (Cuviosul Eftimie Zigabenul).***

Cel puţin doi din cei trei ucenici care au fost pe Tabor în acel ceas înfricoşător au dat mărturia celor petrecute.

- ✓ *Într-o epistolă de-a sa, Sfântul apostol Petru scrie: **"pentru că noi v-am adus la cunoştinţă puterea Domnului nostru Iisus Hristos şi venirea Lui, nu luându-ne după basme meşteşugite, ci fiindcă am văzut slava Lui cu ochii noştri. Referindu-se la vocea Tatălui, el adaugă: şi acest glas noi l-am auzit pogorându-se din cer, pe când eram cu Domnul în muntele cel sfânt" (II Petru 1,16-20).***
- ✓ *Dar şi Sfântul Evanghelist Ioan scrie în Epistola sa sobornicească: **"Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochi noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieţii - şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa de veci, care era la Tatăl şi s-a arătat nouă "(I Ioan 1, 1-2).***

Dincolo de orice, textele scrise de Sfinţii apostoli sunt o dovadă a sfintei purtări de grijă a lui Dumnezeu şi raze din lumină experienţei avute de aceştia pe Muntele Tabor şi în ziua Cincizecimii.

Văzându-L pe Hristos schimbat la Faţă, cei trei ucenici s-au bucurat, iar Petru a spus: ***"Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voieşti, voi face aici trei colibe: Ţie una şi lui Moise una şi lui Ilie una. În continuare, după ce i-a acoperit norul***

luminos şi s-a auzit vocea Tatălui, au căzut cu faţa la pământ şi s-au spăimântat foarte" (Matei 17,4-6).

Părinţii Bisericii (Sfântul Vasile cel mare, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie Palama) spun că ucenicii au căzut la pământ din cauza luminii puternice. De altfel, este cert faptul că vocea Tatălui a fost o vedere de Dumnezeu mult mai intensă decât ce au văzut ucenicii mai înainte. Aşadar, ei s-au temut de lumina mult mai puternică.

Uneori, în textele liturgice care se referă la acest eveniment, se spune că ucenicii au simţit frică, iar alteori, că au simţit bucurie. ***Dar, aşa cum explică Sfinţii Părinţi, această frică a fost strâns legată de bucurie, pentru că era o frică desăvârşită, de fiu, nu o frică de început, adică de rob. În acest caz, a fost vorba de bucurie, respect şi închinare în faţa marii taine pe care ucenicii s-au învrednicit să o vadă.***

Deja am subliniat faptul că cei doi profeţi erau reprezentanţi ai Vechiului Testament, în vreme ce apostolii aparţineau Noului Testament. ***De aici se vede limpede că Hristos este centrul Sfintei Scripturi. Vechiul Testament descrie revelaţiile Cuvântului neîntrupat şi prooroceşte întruparea Sa, iar Noul Testament descrie întruparea Fiului lui Dumnezeu, Cuvântul.*** Pe lângă prezentarea întrupării Cuvântului, Noul Testament oferă mărturia că oamenii se pot împărtăşi din întrupare, în sensul că se pot face mădulare ale Trupului lui Hristos. Aşadar, punctul central al Sfintei Scripturi este Hristos, Care vine întru slavă. De aceea, nu trebuie să insistăm prea mult pe anumite episoade narative, pentru a extrage din ele adevăruri morale, fiindcă, deşi sunt absolut necesare, acestea ne îndepărtează de mesajul profund al Sfintei Scripturi. Pentru că Hristos - Cuvântul neîntrupat şi întrupat - este centrul Sfintei Scripturi, iar Biserica este Trupul lui Hristos, Sfânta Scriptură poate fi tâlcuită fără greşeală numai de Biserică şi de cei care trăiesc în atmosfera văzătoare de Dumnezeu a Bisericii. Doar oamenii îndumnezeiţi, care sunt mădularele vii ale lui Hristos, pot tâlcui Sfânta Scriptură.

După cum spune Sfântul evanghelist Matei, în timpul Schimbării la Faţă a lui Hristos, ***"a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina" (Matei 17, 2).***

Sfântul evanghelist Marcu ne oferă mai multe amănunte, spunând: ***"şi S-a schimbat la faţă înaintea lor şi veşmintele Lui s-au făcut strălucitoare, albe***

foarte, ca zăpada, cum nu poate înălbi aşa pe pământ înălbitorul" (Marcu 9, 2-3).

În vreme ce chipul lui Hristos strălucea ca soarele, hainele Sale s-au înălbit şi păreau ca de zăpadă. Nici un vopsitor nu putea să le înălbească pe cât se făcuseră ele de albe.

Sfântul Grigorie Palama ne învaţă că veşmintele strălucitoare reprezintă literele cuvântului lui Dumnezeu, care sunt luminoase pentru cei care văd duhovniceşte ceea ce este duhovnicesc. Dimpotrivă, oamenii care gândesc raţional nu pot să le explice şi nici să le înţeleagă, pentru că ele pot fi explicate numai de către văzătorii de Dumnezeu. Aceasta înseamnă că numai cei îndumnezeiţi pot înţelege cuvântul lui Dumnezeu şi cuvântul celor îndumnezeiţi.

Sfântul Maxim Mărturisitorul învaţă acelaşi lucru. El spune că duhul legii este sufletul, iar litera legii este trupul şi îmbrăcămintea. Fără a dispreţui veşmintele şi trupul, adică litera, trebuie să înaintăm spre duh, adică spre suflet.

Prin urmare, atunci când studiem Sfânta Scriptură, este nevoie de multă atenţie, astfel încât, pe de o parte, să nu dispreţuim veşmintele ei, iar pe de altă parte, veşmintele să nu se facă pretext pentru a nu vedea chipul luminos al scrierii.

Este important de subliniat faptul că, pe Muntele Tabor, ca în general în toată viaţa lui Hristos, Trupul Său s-a făcut izvor al harului nezidit al lui Dumnezeu, datorită unirii în ipostas a firii dumnezeieşti cu cea omenească. Înainte de întrupare, numai sfintele ipostasuri izvorau harul nezidit; acum însă, firea omenească în Persoana Cuvântului se face şi ea izvor al harului. Tocmai de aceea, chipul lui Hristos a strălucit ca soarele.

Sfinţii Părinţi spun că, devenind izvor al harului nezidit, trupul luat de Hristos s-a făcut asemenea lui Dumnezeu.

Prin analogie, un exemplu în acest sens este soarele fizic. Lumina a existat din prima zi a creaţiei, dar soarele s-a făcut izvor al luminii în cea de-a patra zi, atunci când s-a unit cu lumina.

Aşadar, Trupul lui Hristos este asemenea lui Dumnezeu. Sfântul Grigorie Teologul spune: „prin luarea trupului de către Hristos, acesta s-a îndumnezeit şi s-a făcut asemenea Celui uns şi aş zice chiar asemenea lui Dumnezeu".

Acest lucru este afirmat şi în textele sfintelor sinoade şi în cele liturgice.

În ciuda faptului că trupul s-a îndumnezeit şi că este şi se numeşte asemenea lui Dumnezeu, el nu depăşeşte graniţele firii omeneşti pentru a se transforma în Dumnezeire. Contrariul este susţinut de monofiziţi, care spun că firea omenească a fost absorbită de firea dumnezeiască. Dar adevărul este că, deşi s-a îndumnezeit, trupul a rămas neschimbat şi nu şi-a eliminat trăsăturile fireşti şi nici aşa-numitele patimi nepăcătoase, pe care Hristos le-a luat asupra Sa de bunăvoie. Aşadar, chiar după ce firea omenească a fost îndumnezeită, ea a păstrat partea pătimitoare, stricăcioasă şi muritoare. Desigur, putem spune acest lucru numai despre timpul de dinainte de Înviere, pentru că după Înviere Hristos a îndepărtat partea stricăcioasă şi muritoare şi toate aşa-numitele patimi nepăcătoase. Cele necesare în legătură cu această temă vor fi spuse atunci când vom vorbi despre Învierea lui Hristos.

Faptul că Trupul lui Hristos s-a făcut izvor al harului nezidit are consecinţe uimitoare în viaţa bisericească, pentru că ne permite să ne împărtăşim din Trupul şi din Sângele lui Hristos. Prin Sfânta Împărtăşanie, omul nu ia harul lui Dumnezeu în mod abstract, ci primeşte Trupul lui Hristos, care este asemenea lui Dumnezeu pentru că izvorăşte harul nezidit. Desigur, prin aceasta nu se înţelege că orice creştin care se împărtăşeşte este sfinţit, ci numai acela care s-a pregătit şi care este mădular adevărat şi viu al Bisericii, adică al Trupului lui Hristos. Sfânta Împărtăşanie lucrează în funcţie de starea duhovnicească a omului.

Tâlcuind evenimentul sfintei Schimbări la Faţă, putem observa diferitele grade de împărtăşire din slava lui Dumnezeu. Datorită unirii ipostatice a firii dumnezeieşti cu cea omenească, trupul pe care l-a luat Hristos s-a făcut izvor al harului necreat al lui Dumnezeu şi de aceea chipul Îi strălucea ca soarele. Aceasta înseamnă că Hristos i-a îndumnezeit şi îi îndumnezeieşte pe ucenicii Săi şi pe toţi oamenii care sunt vrednici de a se împărtăşi din energiile Sale îndumnezeitoare. Aşadar, prin harul şi prin bunăvoinţa lui Dumnezeu, oamenii se împărtăşesc din energiile îndumnezeitoare ale lui Dumnezeu. Dar şi veşmintele lui Hristos străluceau în slava lui Dumnezeu, adică s-a veselit întreaga zidire.

Într-un tropar, Cuviosul Cosma Melodul spune că lumina neapropiată a lui Dumnezeu care s-a arătat pe Muntele Tabor „a veselit zidirea şi pe oameni i-a îndumnezeit”. Cu alte cuvintea zidirea se luminează şi se veseleşte, dar numai oamenii se îndumnezeiesc.

Aşadar, întreaga creaţie se împărtăşeşte din slava lui Dumnezeu, însă în mod diferit. Nu se poate vorbi despre îndumnezeirea zidirii, ci despre sfinţirea zidirii şi despre îndumnezeirea firii omeneşti. Nu putem considera zidirea şi omul cu aceeaşi măsură, pentru că omul este raţional, în vreme ce zidirea este neraţională. Omul reprezintă încununarea întregii creaţii. El este microcosmosul în macrocosmos.

16

Schimbarea la Faţă a lui Hristos arată cine este şi ce este Biserica, dar şi care este scopul ei. De Biserică aparţin profeţii, apostolii şi toţi cei care primesc teologia revelatoare a acestora, luptându-se pentru a avea cu toţii acelaşi scop. Desigur, există multe trepte ale împărtăşirii din har, dar omul trebuie să se găsească cel puţin în stadiul curăţirii.

De aici se vădeşte şi ţelul cel mai important al Bisericii, care este îndrumarea omului spre îndumnezeire, adică spre vederea luminii necreate. Întreaga lucrare a păstorilor ţinteşte spre acest scop înalt. Aşadar, îndumnezeirea nu este un lux, ci reprezintă lucrarea tainică şi scopul fundamental al vieţii creştineşti. Aşadar, sfintele Taine şi viaţa ascetică au rolul de a-l îndruma pe om spre îndumnezeire, dar când se îndepărtează de acest scop, ele se fac idoli.
Lumina necreată este hrana venită din cer, însemnând trăirea Împărăţiei lui Dumnezeu prin pregustarea bunătăţilor ce vor să fie. Schimbarea la Faţă a arătat ce anume este Împărăţia lui Dumnezeu şi care va fi starea viitoare. Dumnezeul-Om va fi în mijlocul celor îndumnezeiţi, care se vor veseli în grade şi în forme diferite prin împărtăşirea din slava lui Dumnezeu.

În acest fel, se va pune în lucrare Psalmul lui David: ***"Dumnezeu a stat în dumnezeiasca adunare şi în mijlocul dumnezeilor va judeca" (Ps. 81,1).***

Hristos sau, mai bine zis, Dumnezeul Treimic va fi Dumnezeu după fire, iar sfinţii vor fi dumnezei prin împărtăşirea din har. Aşadar, la fel ca şi prezenţa noastră în Biserică, Împărăţia Cerurilor nu va fi o întrunire de oameni evlavioşi, ci o unire, o adunare a dumnezeilor după dar, al celor cu adevărat „îndumnezeiţi de Cel care este după fire Dumnezeu" (Sfântul Simeon al Tesalonicului).

17

Toate praznicele împărăteşti au caracter hristologic, dar şi antropologic şi soteriologic, lucru valabil şi în cazul Schimbării la Faţă a lui Hristos. Prin

schimbarea Sa la faţă, Hristos a vădit îndumnezeirea firii omeneşti, precum şi slava celor care se vor uni cu El. Evenimentul Schimbării la Faţă este un punct de referinţă al învăţăturii soteriologice a Bisericii tocmai pentru că arată care este scopul existenţei omului.

Pentru ca omul să ajungă la trăirea slavei îndumnezeirii sale, adică la împărtăşirea din energiile îndumnezeitoare ale Creatorului, trebuie ca el să treacă etapa curăţirii lăuntrice. Hristos iluminează omul în funcţie de curăţia inimii sale.

În acest sens, Sfântul Grigorie Teologul spune: „mai întâi omul se curăţă, iar apoi, celui curat i se vorbeşte”.

Lumina duhovnicească lucrează la fel ca lumina fizică, pentru că luminează gândul curat şi inima strălucitoare tot aşa cum lumina fizică luminează ochii sănătoşi ai trupului (Sfântul Nicodim Aghioritul).

Referindu-se la Schimbarea la Faţă a lui Hristos şi la împărtăşirea din slava sfântă, Sfinţii Părinţi vorbesc despre urcarea fiecărui om pe muntele vederii de Dumnezeu. Biserica spune mereu: „luminează-ne pe noi păcătoşii cu lumina Ta veşnică”.

Într-o rugăciune a ceasului întâi, simţim nevoia să Îl rugăm pe Hristos: ***„Hristoase, Lumina cea adevărată, Care luminezi şi sfinţeşti pe tot omul care vine în lume, să se însemneze peste noi lumina Feţei Tale, ca să vedem într-însa lumina cea neapropiată”.***

Este însă nevoie de urcuş şi de creştere continuă. Şi în Biserică vorbim despre evoluţia omului, însă nu de la maimuţă la om, ci de la om la dumnezeu (prin har). Această teorie „evoluţionistă” a Bisericii oferă sens vieţii şi rezolvă toate problemele interioare şi neliniştile existenţiale ale omului.

Sfântul Maxim Mărturisitorul învaţă că Hristos nu Se arată tuturor în acelaşi fel. Celor începători, Se arătă în chip de rob, iar celor care urcă pe muntele vederii de Dumnezeu Se arătă „în chip de Dumnezeu”.

Îndată ce au văzut slava chipului lui Hristos, cei trei ucenici de pe Muntele Tabor au mărturisit [prin glasul lui Petru]: ***“Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voieşti, voi face aici trei colibe: Ţie una şi lui Moise una şi lui Ilie una” (Matei 17, 4).***

Tâlcuind această dorinţă a ucenicilor, Sfântul Maxim spune că cele trei corturi sunt cortul practicii (al faptei), al teoriei (al vederii de Dumnezeu) şi al teologiei (al grăirii de Dumnezeu).

- ✓ *Chipul primului cort (al practicii) era Ilie, ca om plin de bărbăţie şi de cuminţenie,*
- ✓ *chipul celui de-al doilea (al teoriei) era Moise, ca învăţător de lege şi ca îndreptător, iar*
- ✓ *chipul celui de-al treilea cort (al teologiei) era Împăratul Hristos, pentru că era desăvârşit în toate.*

Din această analiză interpretativă se vădesc cele trei trepte ale vieţii duhovniceşti care alcătuiesc urcuşul sufletesc al omului pe Muntele Tabor. Acestea sunt: curăţirea, iluminarea şi îndumnezeirea. Aşadar, nu este vorba despre un urcuş spaţial, ci despre o creştere interioară.

Dacă analizăm cu atenţie toată viaţa bisericească şi învăţătura soteriologică a Sfinţilor Părinţi, vom constata că se vorbeşte în permanenţă despre aceste trei trepte ale vieţii duhovniceşti, care sunt în legătură cu diferitele grade de împărtăşire a omului din harul lui Dumnezeu. Dacă viaţa duhovnicească nu este caracterizată de această creştere, ea devine idolatră şi sclavă a moralei.

Schimbarea la Faţă a lui Hristos ne arată ce anume este teologia ortodoxă. Din învăţătura Bisericii cunoaştem că teologia nu este reprezentată de gândire şi de cunoştinţe raţionale, ci de împărtăşirea din harul îndumnezeitor, care înseamnă vederea Luminii necreate şi desigur, îndumnezeirea omului. Atunci când vorbim despre teologie, prin ea înţelegem experienţă (practică) şi vederea de Dumnezeu (teoria).

În concluzie, trebuie spus că Schimbarea la faţă a Domnului constituie un eveniment central din viaţa lui Hristos, dar şi un moment fundamental din viaţa omului. De aceea, acest eveniment nu poate fi analizat prin gânduri frumoase şi morale sau prin exaltare sentimentală, ci numai în limitele teologiei ortodoxe. De altfel, trăind în Biserică, nu căutăm pur şi simplu să devenim oameni mai buni, ci să ne facem dumnezei după har. La această înălţime ne cheamă viaţa bisericească şi teologia ortodoxă.

(Din: Mitropolit Hierotheos Vlachos, Predici la Marile Sărbători, Ed. Egumeniţa, 2008)